

Nieuw leven

*Is baby's IQ
meetbaar?*

Werken 3.0
een meerkoppig monster

*Permacultuur:
zorg voor de aarde*

Het leven begint bij veertig' geldt ook zeker voor Mensa Nederland. En daarom vieren we vlak na de veertigste verjaardag nu de geboorte van de HiQuarterly. Een tijdschrift dat vier keer per jaar verschijnt voor en door leden van Mensa waarin we op zoek gaan naar de interesses en passies binnen onze vereniging. Het nummer dat je voor je hebt is een zogenaamd nulnummer. Een proefnummer waar we graag jouw mening over horen. Wat je leuk vindt, wat je mist en wat je wellicht in een volgend nummer anders wilt. Een nummer met als thema 'Nieuw Leven' dat we als een echte editie hebben benaderd met een zo hoog mogelijke kwaliteit.

Nieuw leven!

We hopen dat je het blad met plezier zult lezen. Nieuw leven brengt ons met Michan Biesbroek langs de duurzame methodologie van de permacultuur, waarbij we ons bewust worden van de mogelijkheden om op een verantwoorde wijze met ons ecosysteem om te gaan. De moestuin komt vol tot bloei in een recept voor een stoofpot op basis van wilde kruiden vergezeld met een limonade van eetbare bloemen. Ook krijgen we een inkijk in de achtergronden van een op het eerste gezicht controversieel onderzoek naar de intelligentie van pasgeboren kinderen. De bedenker van de test, professor Joe Fagan ontving een Mensa Award. Reden temeer om het onderzoek door een exclusief interview van dr. Jan te Nijenhuis met professor Fagan aan je bekend te maken en je in staat te stellen om zelf een mening te vormen.

'Het leven begint bij veertig' geldt ook zeker voor Mensa Nederland. En daarom vieren we vlak na de veertigste verjaardag nu de geboorte van de HiQuarterly.

Nieuw leven neemt je mee terug naar school om een blik te werpen op de huidige beleving en ontwikkeling van het onderwijs aan hoogbegaafde kinderen in een artikel van Richelle de Deugd. Een artikel waarin duidelijk wordt dat begaafdenbeleid te vaak afhankelijk is van een individuele leerkracht, maar dat er gelukkig meer en meer scholen zijn die aan dit onderwerp aandacht besteden. Johan van Hagen schetst zijn ervaringen als onbewust en bewust hoogbegaafde en zijn zoektocht naar het onderscheid tussen kenmerken en signalen. Met Eric Haas gaat nieuw leven aan het werk. Het nieuwe werken om precies te zijn. Een term die de laatste jaren vaak is gebezigd en nodig eens Mensaals onder de loep genomen moet worden.

We stappen zonder kloppen in het leven van Laurence Steenbergen en geven onze bescheiden mening over boeken die ook voor jou interessant kunnen zijn. En daarna mag je zelf aan het werk om zoals je gewend bent de Sudoku op te lossen. We zijn als redactie erg benieuwd naar jouw mening over dit nulnummer. We zijn van plan om van de HiQuarterly een succesvol blad te maken. Nu voor alle leden van Mensa en in de toekomst wellicht ook toegankelijk voor niet-leden. Maar daarvoor hebben wij jouw mening hard nodig. Wij wensen je veel plezier tijdens het lezen van dit blad en hopen met jouw feedback dit nieuwe leven te begeleiden in de eerste stapjes op weg naar een volgend nummer.

Redactie HiQuarterly

redactie-magazine@mensa.nl

9

20

Het Nieuwe Werken

13

Een nieuw begin 6

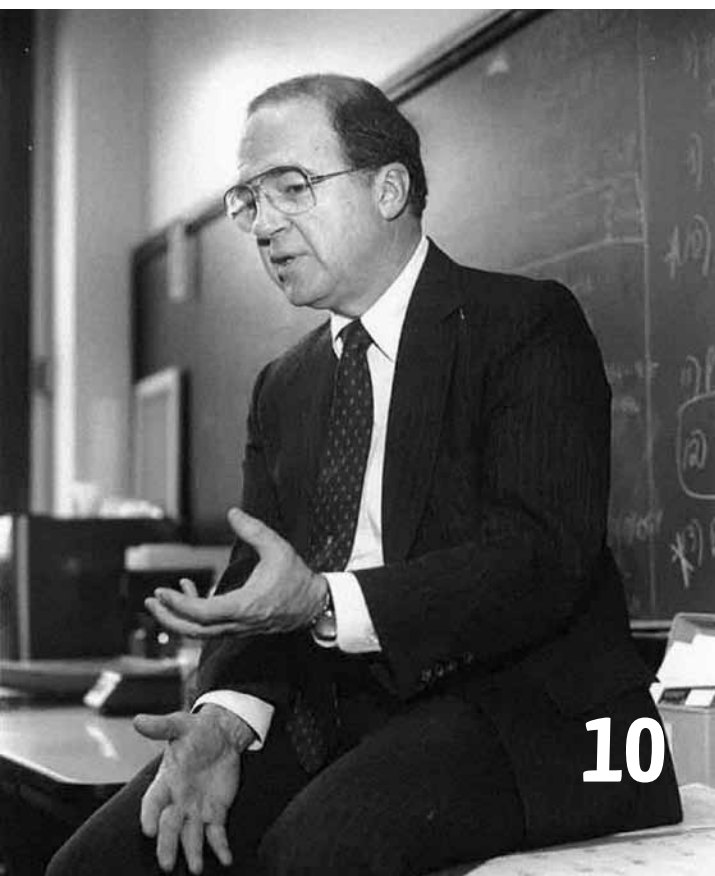
Johan van hagen schrijft over de bewust en onbewust hoogbegaafde. 'Hoogbegaafden willen niet in alle gevallen opvallen.'

Test uw baby's IQ? 10

Kunnen we hoogbegaafdheid al op de leeftijd van 3 maanden vaststellen? Psycholoog Jan te Nijenhuis interviewt Mensa Award winnaar Joe Fagan.

Het Nieuwe Werken 13

Reclame praatjes of een revolutie op werkgebied? De veelgebruikte term onder de loep genomen door Eric Haas.

Naar school! 18

kinderen hebben recht op onderwijs, een kans om hun persoonlijkheid zo goed mogelijk te ontwikkelen op basis van een brede vorming. Een artikel over begaafdenbeleid door Richelle de Deugd.

De natuur als perfect systeem 20

Permacultuur is steeds meer in opkomst de laatste jaren, maar wat is het nu precies? Michan Biesbroek zocht het voor ons uit.

Column 6

Michan Biesbroek

Karakteristiek 9

Laurence Steenberg

Column 17

Ingrid Touwslager

Koken 20

Ovenschotel van brandnetel of zevenblad

Puzzel 22

Colofon 22

Enquete 23

Geen superman

Onlangs stond er een oproep voor een opvolger van de MB. Ze zochten redactieleden. Als redacteur bij een grote uitgeverij ben ik gewend ongeveer alles te lezen en te redigeren wat ik zie. Etiketten, boequetreeksboekjes, reclameblaadjes, blogs, ik lees ze en stuur de auteur correcties als ik ze tegenkom. Ja, ik ben er zo één. En ik las dus ook de MB. Zodoende zat ik niet lang erna aan tafel bij mijn eerste Mensa redactievergadering.

We bespraken wat we voor ogen hadden. Een fris, mooi vormgegeven blad, dat inspireert en leden van alle leeftijden aanspreekt. Maar ook een blad dat helpt Mensa uit het verdomhoekje in Nederland te halen. Daar was iedereen het over eens. Mensaleden komen te vaak een negatief oordeel tegen van anderen over Mensa. Dit zit de mensaleden -zo begreep ik- hoog. De meeste mensalen houden hun identiteit blijkbaar verborgen als een soort superman. (Nu mag ik dat natuurlijk niet zeggen, want stel je voor dat je zegt dat hoogbegaafdheid iets is, waar je blij mee mag zijn).

Als betrekkelijk nieuw lid en iemand die pas laat ontdekte dat hij hoogbegaafd is, verbaasde dit me wel wat. Persoonlijk heb ik de neiging om het van de daken te schreeuwen. Zo opgelucht ben ik om te ontdekken dat ik niet knettergek ben. En dat er anderen zijn zoals ik. Daar ben ik alleen maar heel blij om en dat zal ik zeker niet verborgen houden. Niet dat ik het op mijn cv zet, of mezelf introduceer als 'Michan Biesbroek, hoogbegaafd. En u?' Maar als iemand, na weer een goed antwoord van mij zegt; 'jij bent best slim, hè?', dan zeg ik niet meer: 'nou, dat valt best mee hoor en eigenlijk gokte ik maar wat, meestal heb ik het fout'.

Toch heb ik ook al geproefd hoe mensen kunnen reageren op de boodschap dat iemand hoogbegaafd is. Toen ik een vriend van mij vertelde dat we een positiever beeld van Mensa willen creëren, zei hij: 'Ja, ik denk dat de meeste mensen toch kijken naar Mensa en bang zijn. Wat als het een stel megalomanen zijn die de rest van de mensheid en die naar hun hand willen zetten?'

Pardon? Dit is iemand die ik ken als welbespraakt, intelligent en sociaal invoelend. En hoewel ik weet dat hij graag dingen grof stelt om ze daarna via een discussie te kunnen nuanceren, schrok ik wel. Ik wil helemaal niet de wereld beheersen en nee, ik heb me mijn hele leven bepaald geen superman gevoeld. Dus als ik kan bijdragen om het beeld wat Nederland heeft van mensalen -en misschien zelfs wat veel mensalen hebben van hoogbegaafdheid- om te zetten naar iets positiefs, dan zeg ik geen nee.

Michan Biesbroek

Een nieuw

Ik doe het al zolang ik me kan herinneren; opnieuw beginnen. Na een paar speelse jaren peuteren ging ik enthousiast en opgetogen naar de kleuterschool. Het eerste begin van mijn schoolcarrière. Nu had ik een schat van een juf in het eerste jaar en was dus een tevreden kleuter. Het tweede jaar was minder. Een minder leuke juf vooral. Verder was het vooral de bedoeling dat je deed wat er gevraagd werd en dat was niet één van mijn sterkste punten. Anderen helpen mocht ook niet, anders zouden zij het nooit zelf leren. De juf werkte sowieso niet lekker mee met mijn plannen. Een beetje een tegendraads mens. Dat vond ze ook van mij, vertelde ze mijn ouders. En daarbij, zo vond de juf, had ik nog voldoende te oefenen op mijn teken- en kleurwerk want dat was niet om over naar huis te schrijven. Een mening die ik deelde, al vond ik schrijven een stuk leuker dan tekenen of kleuren. Nog even en dan zou ik naar de grote school gaan. Zo heette dat toen nog. Eindelijk echt rekenen en schrijven. En een nieuwe juf. Helemaal opnieuw beginnen.

Over

De eerste dag na de grote vakantie was er één om nooit te vergeten. Naar de grote school en kennismaken met de juf. Er werd flink wat gesnotterd bij de ingang van de klas door een aantal van mijn klasgenoten. Later begreep ik dat niet iedereen stond te trappelen om te leren en daar dus ook niet zes weken lang naar had uitgekeken. Maar eerst verlegen de juf een hand geven. De juf maakte me gelijk nog enthousiaster. 'We gaan een heleboel nieuwe dingen leren dit jaar', zo zei ze. 'Zie je die kaarten met plaatjes in het raamkozijn? Daar staan allemaal woordjes onder en aan het eind van het schooljaar kun je ze allemaal lezen.' Ze wees naar de 'aap, noot, mies' bordjes en ik las in mijn hoofd 'aap, noot, mies'. Ik was even uit het veld geslagen, want het

begin

was duidelijk niet de bedoeling dat ik dit lezen kon. Ik besloot er maar niets van te zeggen. Ik zette een gezicht op van, ach er valt vast nog veel meer te leren en besloot die dag voor de tweede keer opnieuw te beginnen.

Ik had al snel de smaak te pakken. De juf legde veel dingen uit die we moesten doen en je mocht vragen stellen als je het niet snapte. Nu snapte ik het wel, maar er waren altijd vra-

gen te bedenken over dingen die ik nog niet hoefde te leren en dat deed ik dan ook aan de lopende band. En als juf iets vroeg, zat ik altijd als eerste met gestrekte arm en vinger in de lucht. Niet te missen. Totdat de juf me verzocht dit wat minder vaak te doen. De andere kinderen mochten ook antwoord geven en durfden wellicht niet meer als ik steeds als eerste mijn hand opstak. Het werd voor de zekerheid op de tafeltjesavond ook nog aan mijn ouders uitgelegd want als je het van twee kanten hoort dan blijft het vast en zeker hangen. Daarbij ontstond er in de klas geroezemoes

waaruit ik duidelijk op kon maken dat ik de 'hij' was 'die weer met zijn vinger in de lucht zat'. Ik moest dat maar niet meer doen, dacht ik bij mezelf want het werd duidelijk niet gewaardeerd. Goh, de juf had toch maar gelijk gehad. Ik had nog een heleboel te leren.

Vanaf dat moment besloot ik om wat minder vaak opnieuw te beginnen. Ik bedoel, het is leuk hoor daar niet van, maar je moet een beetje maat weten te houden in het leven. Eén keer per jaar opnieuw beginnen, moest voldoende zijn. Aan het begin van ieder schooljaar dan. En zo geschiedde. Met voornemens dat ik dat jaar netter ging schrijven, beter op ging letten en minder in discussie zou gaan met de meester of de juf. Het lukte altijd maar een aantal maanden. Zo ongeveer tot de herfstvakantie. Daarna werd het minder. Mijn resultaten ook. Zoveel minder zelfs dat ik me ontpopte tot een perfect onopvallende gemiddelde leerling die nooit zijn vinger opstak bij een vraag, zelf ook nooit iets te vragen had en enkel opviel door de regelmatige kritiek op de uitleg van de meester of juf. Ik overdreef zelfs een beetje en moest me zorgen maken of ik wel over mocht. Tijd voor een frisse wind. De bezem erdoor. Het moment wist ik ook al. Aan het begin van het nieuwe schooljaar op de middelbare school. En zo geschiedde. Een half jaar lang ging alles als gesmeerd. Mijn resultaten waren boven verwachting en er moest wel iets geks gebeuren wilde ik niet naar het atheneum kunnen. En er gebeurde op school nooit iets geks, dat was nou juist het probleem van school. Maar in dit geval was het mooi meegenomen. Na dat halve jaar was de koek op. Als van een glijbaan gingen mijn cijfers de volgende 2 jaar naar beneden. Ik moest het maar eens een niveau lager proberen.

Nieuw leven

Het niveau bleek niet de bottleneck en na het treetje lager volgde een jaar doubleren. Aan de vooravond van weer een keer opnieuw beginnen, besloot ik dat er iets ontbrak ik dit proces. Ik moest maar eens gaan leren. Niet direct in de klas, maar leren van mijn fouten. Evalueren voor ik opnieuw begin. En zo geschiedde. Pijnlijke momenten iedere keer; geconfronteerd met mijn eigen fouten. Maar het wierp zijn vruchten af. Examen gehaald, snelle MBO en daarna aan het werk. Om de vier jaar een andere baan. Lekker opnieuw beginnen, maar altijd even stilstaan bij wat er te leren viel. En stap voor stap op weg naar werk waarbij ik echt na kon denken en iets mocht creëren.

Ik hing het vrijgezellenleven aan de wilgen en samen met mijn vrouw kreeg ik kinderen. En ik ontdekte hoogbegaafdheid. En ik herkende al de redenen waarom ik steeds opnieuw begon nu ook bij anderen. Bij mensen die vaak vergelijkbare problemen hadden tijdens hun opleiding of op het werk. Ik vroeg me af waarom er zoveel mensen zijn waarvan de speciale talenten op school en in het werk nooit herkend zijn. De reden bleek simpel. Hoogbegaafden willen niet in alle gevallen opvallen en leerkrachten kijken vooral naar kenmerken die zij aan hoogbegaafdheid toekennen maar vergeten de signalen. Signalen die kinderen uitzenden om geaccepteerd te worden in de groep. Of om uit te stralen wat we niet kunnen of durven verwoorden. Want hoe zeg je als kind dat het werk dat je krijgt niet aansluit bij jouw talenten? Misschien wel door slordig en ongeïnteresseerd te werken. Of je doet hetzelfde als je buurvrouw. Of toch maar precies wat de juf wil dat je doet. Tegen de tijd dat je klaar bent met school en gaat werken, ben je vaak gaan geloven in de etiketten die je als kind kreeg opgeplakt.

Zoals bij wel meer Mensalen was er ook bij mij nieuw leven nodig om de signalen van hoogbegaafdheid te herkennen. Drie stuks zijn er inmiddels. De jongste staat eigenlijk nog aan het begin. Nog een maand, dan gaat hij ook naar school. De oudste twee zijn tien en acht en hebben al een schoolleven achter de rug van verveling, onderpresteren, versnellen en aangepaste leerprogramma's. Ze zenden iedere dag weer signalen uit die stevast worden opgemerkt als kenmerken van iets dat ze niet zijn. En iedere dag zoeken ze naar het moment, naar de aanleiding om weer eens helemaal opnieuw te beginnen.

Johan van Hagen

“Ik kan geen patatje-mèt zijn”

Fotografie: Jeroen Komen & Inge Mewe

Laurence Steenbergen

Kunstenaar, moeder van 2 kinderen, 37, creatief & onorthodox.

“Intelligentie is vooral belastend. Als ik iets wil kan ik het, maar het heeft me vroeger veel tegen gewerkt. Ik had weinig aansluiting. Anders zijn is niet makkelijk.”

Door te gaan schilderen, besepte ze dat verstandige studies nutteloos waren. “Wat moet je met al die bedrijfskundige diploma’s?” Het schoolsysteem paste haar niet.

“Ik lijk misschien burgerlijk, maar als je goed kijkt, zie je dat ik van alles toch op mijn eigen manier doe.”

“Ik bewandel nu vooral mijn eigen weg. Zo organiseerde ik een expositie zonder de veronderstelde voorwaarden als kunstacademie en 10 jaar ervaring.”

“De associaties die ik heb, wijken af van de gemiddelde associaties van anderen. Tegenwoordig voel ik me daarbij vrijer.”

Nieuw leven is voor haar:

Leven naar je eigen maatstaven!

Een interview met

Mensa Award winnaar Joe Fagan

Het nieuwe leven is begonnen: het kindje ligt in de wieg. Moeten we wachten tot het begin van de lagere school voordat we het IQ kunnen vaststellen? Professor Joe Fagan, de wereldexpert op het gebied van het meten van het IQ van baby's en Mensa Award winnaar heeft de Fagan Test of Infant Intelligence ontwikkeld. Kunnen we hoogbegaafdheid al op de leeftijd van drie maanden vaststellen? HiQuarterly had een exclusief interview.

Tekst: Jan te Nijenhuis Beeld: Joe Fagan

Sociale wetenschappers hebben allerlei tests ontwikkeld, maar de IQ-test steekt er met kop en schouders bovenuit. De test heeft een enorme voorspellende waarde op een veelheid van belangrijke terreinen, zoals scholingsprestaties, werkprestaties, hoeveelheid onderwijs, maatschappelijke positie, inkomen, gezondheid, ziekte, kans om te overlijden en zelfs de kans om in de gevangenis terecht te komen.

Je kunt het IQ van het kind schatten door het gemiddelde IQ van de beide ouders te nemen en een correctie aan te brengen voor regressie naar het midden: het IQ van kinderen van hoogbegaafde

stekende instrumenten. Bij kinderen van 1-24 maanden kan de Bayley's afgenomen worden. Fagan stelt echter: 'De Bayley's kan gebruikt worden om sensomotorische problemen te ontdekken en dat kan belangrijk zijn. Het afnemen van de Bayley's in het eerste levensjaar om intelligentie te meten is zinloos. Als baby's ter wereld komen zijn ze al klaar om informatie te verwerken. De beginselen van het soort denken dat we gebruiken om de problemen in

“Het IQ van een baby van drie maanden kan prima getest worden”

ouders trekt naar het gemiddelde van 100 van de bevolking toe. In het beroemde onderzoek van Lewis Terman uit 1921 werden 1528 kinderen in Californië met een IQ hoger dan 140 hun leven lang gevolgd. Het gemiddeld IQ van degenen die later kinderen kregen was 152 en dat van hun partners 125. De ouders hadden dus een gemiddeld IQ van 138,5 en dat van hun kinderen was bijna zes punten lager, namelijk 133. Je zou zelfs de IQ-scores van ouders en oudere broers en zussen kunnen combineren om het IQ van de nieuwe baby te kunnen voorspellen. Professor Fagan stelt: 'Als de baby op zijn hoofd is gevallen tijdens de geboorte heb je niets aan die informatie'. Bovendien, het gaat natuurlijk om een gemiddelde en de kinderen in een gezin verschillen in sterke mate van elkaar.

Vanaf welke leeftijd kan intelligentie betrouwbaar gemeten worden? Vanaf zes jaar kun je de WISC gebruiken, en voor kinderen van twee-en-een-half jaar tot zes jaar is er de WPPSI, beide uit-

klassieke IQ-tests op te lossen zijn aanwezig bij baby's. En die kan ik meten met mijn test.'

Hoe ziet de Fagan Test er uit?

De Fagan Test is gebaseerd op het principe dat intelligentie het vermogen is om snel en efficiënt informatie te verwerken. Taalkundige en rekenkundige informatie kan niet gebruikt worden, dus moest er iets nieuws bedacht worden. Er wordt specifiek gebruik gemaakt van de voorkeur voor nieuwheid van baby's. Baby's die nieuwe informatie het snelst verwerken krijgen de hoogste score op de Fagan Test. Hoe ziet de Fagan Test er uit? 'De baby zit voor een podiumpje waarop twee plaatjes te zien zijn. Terwijl de

over het IQ-testen van baby's

baby naar die plaatjes kijkt, houdt een observator de ogen van de baby in de gaten door een kijkgaatje dat zich tussen de twee plaatjes in bevindt. De observator drukt simpelweg een computertoets in wanneer de baby naar een plaatje kijkt en drukt op een andere toets wanneer de baby naar het andere plaatje kijkt. Baby's krijgen een serie plaatjes te zien. Elk deel van de serie bestaat uit een plaatje dat aan beide kanten van het podium vertoond wordt, gevolgd door twee combinaties van het net geziene plaatje maar nu samen met een nieuw plaatje gedurende twee korte periodes, terwijl de links-rechts posities van de twee plaatjes wisselt van de ene periode naar de andere. Tien zulke oud-nieuw combinaties worden gepresenteerd gedurende een sessie van 10-15 minuten. Het belangrijkste is het percentage tijd dat besteed wordt aan het kijken naar het nieuwe plaatje. Baby's kijken langer naar het nieuwe plaatje, wat aangeeft dat ze zich het oude plaatje herinneren en proberen iets nieuws te leren.'

De voorspelling van IQ op latere leeftijd

Hoe goed voorspelt de Fagan Test IQ op latere leeftijd? Fagan: 'De samenhang met het IQ van jonge kinderen is hoog. En IQ op drie- tot zesjarige leeftijd hangt weer hoog samen met IQ als volwassene, het is een uitstekende voorspeller. Maar vergeet niet dat de correlaties voor baby's gebaseerd zijn op slechts tien combinaties van plaatjes. Daarom vragen we mensen die het IQ van individuele baby's willen voorspellen om de Fagan Test op vier tijdstippen tussen 6 en 12 maanden af te nemen. Mijn schatting is dat je met 200 items een perfecte test hebt, zodat je een hele hoge samenhang hebt met later IQ.'

Het IQ van pasgeborenen

Kan de Fagan Test aangepast worden voor het testen van het IQ van pasgeborenen? Fagan: 'Het is zelfs mogelijk om de voorkeur voor nieuwheid te meten tijdens de zwangerschap. Foetussen reageren op geklop op de buik van de moeder. Maar, de technische problemen om een testbatterij te maken voor hele jonge kinderen zijn enorm. Een pasgeboren kind heeft vijf minuten nodig om te wennen aan een plaatje voordat ze op een nieuw plaatje kunnen reageren.'

Sterker nog, vergelijkbare tests kunnen bij dieren gebruikt worden: apen, ratten, weekdieren, en wormen reageren

allemaal op nieuwheid. Zodoende kunnen we de biologische basis van informatieverwerking ontdekken.

Mensa Award

In 2009 viel professor Fagan een grote eer te beurt: de Mensa Education and Research Foundation samen met Mensa International, Limited reikten hem de Award for Excellence in Research uit. Dit was naar aanleiding van een artikel in het toptijdschrift *Intelligence* waar Fagan een aantal mensen die hij als baby testte nu op 21-jarige leeftijd een IQ-test gaf en waaruit bleek dat er een hoge samenhang was. Fagan: 'Het was heel bevredigend om de prijs te ontvangen. Daarna heb ik door het hele land lezingen gegeven voor de leden van Mensa.'

Waarom IQ-testen bij baby's?

Fagan: 'De vraag of je IQ al zo vroeg in het leven moet meten is een hele belangrijke en een die me al heel vaak gesteld is. Mijn antwoord is als volgt: De Fagan Test wordt alleen afgenomen bij risicokinderen door getrainde medisch-psychologische professionals. Dan moet je denken aan extreem vroege geboorten, gebruik van drugs en alcohol tijdens de zwangerschap, HIV-geïnfecteerde moeders, ziekte van moeder of kind en trauma's. Deze condities komen voor bij 5-10% van de baby's. De test wordt NIET afgenomen bij kinderen met een normale ontwikkeling. Het blijkt dat 90% van de risicokinderen het prima doet op de test en dat ze later een normale intelligentie hebben. Dat is een hele opluchting voor de ouders. Voor de baby's waarvan we vaststellen dat ze verhoogd risico lopen kunnen we gelijk beginnen met speciale zorg. Met mijn test is al veel goed werk verricht en we hebben al heel veel ouders en kinderen geholpen.' ■

LITERATUUR

Fagan, J. F. (1984). *The relationship of novelty preferences during infancy to later intelligence and later recognition memory*. *Intelligence*, 8, 339-346.
Fagan, J. F., Holland, C. R., & Wheeler, K. (2007). *The prediction, from infancy, of adult IQ and achievement*. *Intelligence*, 35, 225-231.

Het Nieuwe Werken

Tekst: Eric J. Haas Beeld: Eric J. Haas

Nieuwe Omo, wast nog witter! Kijk die was daar! Oh nee! allemaal nare vlekken! En die kleuren! Flets en grijs! Nee, dat willen we niet. En dat hoeft niet! Met de nieuwe formule wordt alles stralend schoon en helder wit! Tja, als kind kocht ik dit soort praatjes al niet. Er worden te fabuleuze krachten toegedicht aan het nieuwe product of we zijn in het verleden massaal voorgelogen. Ook toen beloofden ze ons immers die stralend witte was. Waarom zou het nu opeens wel zo zijn?

Reclame doet een hoop moeite om ons te laten geloven dat het oude slecht is en het nieuwe product alle problemen oplost. Reclame zet ons aan tot actie. Kopen dus. En de mens wil graag in deze beloften geloven. Willen we massaal voor de gek gehouden worden? Of is het toch ook waar? En wellicht is het niet eens relevant of het waar of niet waar is. Gaat het er om dat we als mensen in beweging blijven?

Je kan tegenwoordig de krant of het internet niet open slaan of er wordt wel gesproken over Het Nieuwe Werken. Men spreekt over tijd- en plaatsonafhankelijk werken (volgens mijn opbouwend kritische vader is dit zelfs notoire onzin, immers je bevindt

je altijd op een specifieke plaats en tijd), over vrijheid, zelf bepalen wat je doet en waar. Beelden doemen op van een man in Hawaiishort met laptop ergens op een strand. De telefoon geklemd tussen oor en schouder. Zelfbenoemde guru's en adviesbureaus spruiten als paddenstoelen uit de grond.

Velen geloven dat het nieuwe werken alles anders maakt. Een heuse revolutie teweeg brengt. En dat lijkt ook zeker het geval. De introductie van internet, de steeds snellere draadloze dataverbindingen en verwerkingskracht van computers hebben ervoor gezorgd dat inderdaad iedereen overal kan werken. En het is ook steeds eenvoudiger en goedkoper om zelfstandig te werken. Alles wat je als kenniswerker nodig hebt voor je bedrijfsvoering zit immers in je hoofd, in je handen, je laptop, smartphone en tablet en is te vinden op het internet; "in the cloud".

Dit artikel schrijf ik bijvoorbeeld op een doordeweekse dag in de zon op het boventerras van het voormalige Filmmuseum in het Vondelpark (helaas voor mij, maar goed voor Amsterdam, is die vertrokken naar de overzijde van het IJ). Mijn laptop snort, de batterij heeft nog zeker twee uur te gaan. Aan het einde van de week vertrek ik voor een paar dagen naar Istanbul. Als ik wil, kan ook daar mijn mail lezen, op urgente dingen reageren en actie nemen. Via Skype kan ik kosteloos vergaderen met wie dan ook ter wereld. Ja, alles beschouwend ben ik geneigd voor een groot deel mee te gaan in de werk revolutie die zich nu afspeelt.

De vraag is natuurlijk of de was inderdaad nu helemaal stralend wit is. Of zijn er ook nu toch nog vlekken zichtbaar? Ik denk het wel. Laten we echter eerst eens wat nader onderzoeken wat

werken eigenlijk precies is. Het lijkt een eenduidig werkwoord (!), echter daarachter gaat een meerkoppig monster schuil. En op elke kop past een andere hoed; elke activiteit stelt andere eisen aan de werker en aan de omgeving waarin wordt gewerkt.

Allereerst is er divergeren

Het opdoen van ideeën, brainstormen, visie schetsen, scenario's ontwikkelen, etc. De typische omgeving hiervoor is een creatieve inspirerende ruimte, met veel kleuren, licht, ruim en bijzonder.

Na divergeren volgt convergeren

Het idee of de visie moeten worden vertaald naar een concreet plan, een uitwerking, consequenties, een gedetailleerde planning, een takenlijst, verantwoordelijkheden, etc. Voor dit type activiteit is een meer sobere omgeving geschikt, met niet al te veel afleiding, geen of slechts achtergrondmuziek, een neutrale sfeer. Afleiding kan verstoren en telkens weer nieuwe ideeën aandienen. Op zich is dit prima, echter nu willen we concrete resultaten en weten waar we aan toe zijn!

De derde activiteit is produceren

Ofwel het waarmaken en realiseren van de plannen. Er moeten meters worden gemaakt. Echter, omdat we al weten wat er moet gebeuren en hoe, is juist in deze fase de sociale factor van belang: inter-

actie met anderen, gezelligheid, muziek, reuring en dynamiek.

De vierde fase is uitwisselen en overleg met anderen

Dat kan één op één (telefoon of live) of met meerderen tegelijk. Voor uitwisseling is het belangrijk dat anderen daarbij niet storen dan wel erdoor gestoord worden (denk maar eens aan iemand in de trein die een luid telefoongesprek voert terwijl jij probeert een gespreksverslag uit te werken).

Tenslotte is er een fase die ik bijtanken noem

Relaxen, even niets doen, achterover zitten, wat voor je uit staren, mijmeren, filosoferen en desnoods een hazenslaapje. De natuur is hier bijvoorbeeld een aangewezen plek voor. Maar iedereen heeft zijn eigen voorkeur.

Laten we onze blik nu verplaatsen naar de instituten waarbinnen het werk wordt uitgevoerd; de bedrijven en instellingen. Een gangbare defini-

Verschillende werkpatronen

Optimale Energie

Divergeren

inspiratie, prikkels, input, uitwisseling, beweging

Convergeren

rust, ordening, schematisch, sober, neutraal, koel

Uitwerken/Produceeren

gezelligheid, aanspraak, klankborden

Uitwisseling

afscherming, demping, comfort, neutraal

Ontspannen/Bijtanken

luxe, warmte, gerief, zorg, natuurlijk

Consequenties Ruimte

kleuren, geuren, mix, beelden, variatie, out of box

afgeschermd, sober, rustige kleuren, neutraal

openbare groepsruimte, lange tafels

afgeschermd, thematisch (?),
kleine cellen (telefoneren) - grote ruimten (groepen)

catering, magazines, kranten, bibliotheek,
rustige muziek (achtergrond), gastheer/-vrouw

tie van een bedrijf is een organisatie van mensen en middelen ten behoeve van het produceren van economische waarde. Instellingen zijn in grote lijnen hetzelfde. Echter hier kan het gaan om andere dan economische waarde, bijvoorbeeld sociaal of maatschappelijk.

Bedrijven bestaan al sinds mensenheugenis, echter de industriële revolutie in de 19e/20e eeuw heeft een zeer grote invloed gehad in de manier en met name de schaalgrootte waarin arbeid werd georganiseerd. Industrialisatie maakte schaalgrootte mogelijk, standaardisatie en rationalisering. De rol van de mens werd in veel gevallen teruggebracht tot productiemiddel (meer dan als vakman) voor specifieke taken en stappen binnen een geoptimaliseerd proces. Met als hoogste podium het scientific management. Door de jaren heen zijn veel verbeteringen aangebracht, echter de principes van het industriële tijdperk zijn tot recent nog duidelijk zichtbaar: de grote kantoorkolossen, de prikklokken, de afdelingen, de functiebeschrijvingen, ga zo maar door.

De opkomst van internet en de vergaande automatisering heeft de mens vrijgespeeld van zijn rol als pure productiefactor. Belangrijker zijn nu zijn creatieve vermogens. Het vermogen van de mens tot het ontwikkelen van nieuwe ideeën en producten die waarde hebben. Dan wel zijn vermogen bijeen te brengen, coalities te smeden, te organiseren. Doordat de verwerkingskracht en snelheid van informatietechnologie met duizelingwekkende snelheid toeneemt zijn hoofdredenen voor het centraliseren van bedrijven (op die plek en die manier konden de kapitaalgoederen efficiënt worden ingezet) de facto verdwenen.

En omdat in onze westerse dienstensamenleving de creatie belangrijker is dan de productie (die ofwel is uitbesteed is naar landen die daar beter en goedkoper in zijn dan wel volledig zijn geautomatiseerd) en het gemiddeld opleidingsniveau alhier zijn *all time record* heeft bereikt, is het volstrekt achterhaald om te willen verwachten dat mensen zichzelf nog langer als productiemiddelen laten dirigeren naar een of ander saai grijs kantoorgebouw op minimaal

50 km van zijn/haar woonplaats. Zeker als die prachtige 4-baans snelweg die daarheen leidt elke dag dichtgeslibd is met troosteloze lotgenoten. En al helemaal als zij geacht worden te werken aan iets dat hen niet nuttig lijkt, kan beroeren of zelfs doet vollopen met gevoelens van afkeer.

Revolutie

We mogen zelf weten waar, op welk moment en op welke manier wij werken! In onze ochtendjas achter de ontbijttafel, in boxershort in Hawaï, achter een Latte macchiato in de koffiebar. Eén belangrijk element zouden we echter vergeten: De mens heeft een grote behoefte aan anderen (sociaal wezen) en specifiek een groep mensen waarmee hij/zij een nauwere band heeft, als collega's, samenwerkingspartners, etc. Bovendien geeft het werken aan een groter doel en het bereiken ervan doel meerwaarde. Zelfs als je moet lijden en afzien om dat doel te bereiken. Fascinerend is – en ik heb de onderzoeken gelezen maar kan de bronnen niet citeren – dat jonge professionals (vers uit de schoolbanken) veel liever werken in een kantoor dan waar dan ook in hun eigen tijd! Kennelijk doet een kantoor (of een kantoorachtige omgeving) ook iets positiefs met mensen.

Een fysieke werkplek heeft een sociale functie en geeft een gevoel van identiteit (ergens bijhoren). Het helpt mogelijkheden te creëren, omdat de kans op waardevolle en relevante uitwisseling met anderen groter is op een kantoor (met een grote concentratie relevante soortgenoten) dan in een willekeurige koffiebar om de hoek. Aan de andere kant geldt dat juist de afwezigheid van een dergelijke fysieke structuur en regelmaat mensen kan doen stagneren en een gevoel van eenzaamheid kan opwekken/versterken.

Alles bij elkaar nemend zou ik willen concluderen dat Het Nieuwe Werken een niet om te buigen positieve ontwikkeling is. Vrijheid is relatief en sorteert in mijn ogen enkel positief effect als er tegelijkertijd duidelijke structuren, sociale werkverbanden en doelstellingen bestaan. Grote centrale (single tenant) kantoren zie ik verdwijnen en plaats maken voor decentrale gedeelde werkomgevingen, die je deelt met anderen uit de buurt. Mensen zullen in toenemende mate werken in projectgroepen. Ondersteund door slimme ICT die hen verbindt en een virtuele projectomgeving biedt. En er zal een steeds grotere behoefte ontstaan aan fysieke ruimte om te kunnen samenwerken, sparren. Maar dan veel flexibeler inzetbaar dan het huidige starre kantooraanbod. Dat relikwie uit vervlogen industriële tijden.

Zal de was dan eindelijk stralend wit zijn?

Nee natuurlijk niet! We zullen altijd wasjes willen blijven draaien. Niets is perfect; niet de mens, nog de systemen, nog de middelen. We zullen altijd willen blijven schaven, verbeteren, bijstellen. En dat is ook niet erg. Die paar vlekken maken dat er weer reden is om morgen op te staan...

'Jij kan beter'

Tessa Kieboom

Een boek van Tessa Kieboom, psycholoog en directeur van het Centrum voor Begaafdheidsonderzoek (CBO) in Antwerpen, over onderpresteren, dat moet wel goed zijn, zou je denken. Kieboom houdt het echter eenvoudig en start met een vrij basaal hoofdstuk over wat hoogbegaafdheid is en wat de kenmerken zijn. Zij

richt zich rechtstreeks tot de ouder van het onderpresterende kind richt en schroomt niet deze aan te spreken op zijn of haar verantwoordelijkheid ('Het is de bedoeling dat jij je gaat afvragen of jij, als opvoedende ouder, bereid bent een aantal dingen helemaal anders aan te pakken'). Alhoewel Kieboom ook psychologische concepten gebruikt (bijvoorbeeld de 'locus of control') doet zij dit in klare taal, zonder al te diep in te gaan op psychologische achtergronden. Het maakt het boek gemakkelijk leesbaar, terwijl toch alle benodigde informatie aan bod komt. Voor ouders die meer willen weten over onderpresteren en wat zij kunnen doen om hun kind gelukkig door hun schoolperiode te loodsen.

'Jij kan beter'. Als je kind een onderpresteerder is. Tessa Kieboom. Witsand Uitgevers. ISBN 978-94-9038-256-8

Ygenwijs

Aad Bontekoning & Marieke Grondstra

In dit boek is de nieuwe generatie werkende junioren, Generatie Y (geboren tussen 1985 en 2000) aan het woord. Ze denken en werken anders dan het bedrijfsleven gewend is. Jonge ondernemers en professionals vertellen hoe zij tegen de andere generaties aankijken, wat hun op- en tegenvalt. En ja, ze zijn eigenwijs; maar ze vinden teamspirit en persoonlijk contact met oudere generaties ook belangrijk. Met een open mind spreken ze over hun carrière, echt samenwerken en inspirerend leiderschap.

Ygenwijs. Aad Bontekoning & Marieke Grondstra. Business Contact. EAN: 9789047004424

Aspergirls

Rudy Simone

Alhoewel reeds in 2010 verschenen, is het boek *Aspergirls* (eveneens van Rudy Simone) de moeite waard om nog te noemen. Het onderscheidt zich van andere boeken over het syndroom van Asperger, doordat het specifiek over vrouwen en meisjes gaat die gediagnosticeerd zijn met de stoornis in het autistisch spectrum. Simone schrijft helder en grappig,

Werken met Asperger

Rudy Simone

De media besteden de laatste tijd regelmatig aandacht aan autisme op de werkvloer. Autisten zouden, ondanks hun beperkingen, goed inzetbaar zijn vanwege bijvoorbeeld hun focus en oog voor detail. Rudy Simone, auteur en zelf gediagnosticeerd met Asperger, start haar boek eveneens met redenen om iemand met Asperger (hoog functionerend autisme) in dienst te nemen. Zij noemt onder meer de hogere vloei-bare intelligentie (het vermogen om nieuwe problemen op te lossen) als een van de grote pluspunten. Simone gaat uitgebreid in op alle eigenschappen en eigenaardigheden die mensen

vanuit eigen ervaring en vanuit de ervaringen van 35 door haar geïnterviewde vrouwen, over hoe het is om een vrouw met Asperger te zijn. Ze gaat onder meer in op de worsteling met identiteit ('De starre rolverdeling tussen mannen en vrouwen ergert me al sinds mijn puberteit'), speciale vermogens ('Op een dag pakte ik De kat met de hoed van Dr. Seuss en toen kon ik de woorden lezen. Ik snapte gewoon opeens wat er stond.'), puberteit, relaties ('Ik heb *Aspergirls* gesproken die niets in hun huis toelaten dat hariger is dan hun cavia') en kinderen krijgen. Een boek over vrouwen met Asperger is in die zin bijzonder dat het

Van Uitgeverij Hogrefe hebben wij 5 exemplaren van 'Werken met Asperger' en 'Aspergirls' gekregen om te verloten onder de mensaleden. Wie in een van deze boeken interesse heeft, kan ons dat laten weten op: redactie-magazine@mensa.nl. Geef daarbij aan naar welk boek uw voorkeur uitgaat.

met Asperger mogelijk kunnen hebben (zoals perfectionisme, botheid, zelfstimulatie etc.) en geeft zowel tips voor werknemer als werkgever over hoe hier mee om te gaan. Dit resulteert in zowel praktische als grappige suggesties, zoals het gadeslaan van je eigen gezichtsexpressie in de spiegel (voor de werknemer), als het complimenteren van iemand met zijn mooie ogen om oogcontact te bevorderen (voor de werkgever/collega). Het boek eindigt met een persoonlijk werkplan en sollicitatietips voor mensen met Asperger. Zeer de moeite waard om te lezen, al was het maar om eens extra inzicht in en meer begrip te krijgen voor het fenomeen autisme.

Werken met Asperger - tips & tools voor mensen met Asperger, collega's en werkgevers. Uitgeverij Hogrefe. ISBN 978-90-79729-57-9.

syndroom zich bij vrouwen kenmerkend op een andere manier uit dan bij mannen, waardoor de eersten veel minder vaak worden onderkend en gediagnosticeerd. Veel ervaringen uit de vroege jeugd worden opgediept. Daarnaast eindigt Simone elk hoofdstuk met advies aan de Aspergirls en advies aan de ouders. Al met al een informatief, inzichtelijk boek en een *must read* voor iedereen die meer wil weten over autistische kenmerken bij meisjes.

Aspergirls - Een wegwijzer voor vrouwen en meisjes met het syndroom van Asperger. Rudy Simone. Uitgeverij Hogrefe. ISBN 978-90-79729-28-9

Een nieuwe kans?

Deze week ben ik zesenvieftig jaar oud geworden. Ik ben dus iets over de helft en dat betekent dat ik nog zo'n vierenvieftig jaar heb om het allemaal goed te maken. Ik vind namelijk dat ik het best wel wat beter had kunnen doen.

Als je negentig jaar oud wordt, mag je best wat foutjes maken in de eerste helft. Tenslotte heb je nog die hele tweede helft. Toch heb ik een beetje de pest in. Want het gaat tenslotte wel om zesenvieftig jaar van mijn leven.

Niet dat ik helemaal niks heb uitgevreten, die zenveertig jaren. Ik heb een huis, een baan, een kind. Ik heb een studie gevolgd en ik heb veel gereisd. Ik heb in het buitenland gewoond en gewerkt. Ik heb een volkstuin met tuinhuis gekocht en opgeknapt. Ik heb mijn motorrijbewijs gehaald. Ik kan parapenten, snowboarden, duiken, websites bouwen, auto's repareren. Maar toch ben ik niet tevreden. Er is zo veel, ZO veel dat ik nog NIET gedaan heb. En er is ook ZO veel dat ik WEL had moeten doen.

Vierenveertig jaar. Tijd genoeg, zou je zeggen, om mijn nieuwe leven beter in te richten. Ik heb nog vierenvieftig jaar om te doen wat ik ECHT graag wil. Weer studeren, eindelijk voor mezelf beginnen, mijn huis verbouwen tot dat paleisje dat al jaren in mijn hoofd zit, eindelijk dat boek schrijven, de namen van alle planten in mijn tuin leren, al die boeken die ik heb staan écht lezen, al die muziekinstrumenten leren bespelen, nog meer vreemde talen leren.

Als ik erover nadenk, vraag ik me af of vierenvieftig jaar écht wel genoeg is. Die eerste helft is tenslotte ook voorbij gevlogen. Misschien moet ik leren keuzes te maken. Geduldig zijn. Structuur aanbrengen. Discipline ontwikkelen.

Of misschien moet ik gewoon rustig achterover gaan leunen, terugkijken op zesenvieftig hele leuke jaren, en tevreden zijn.

Ingrid Touwslager

Scholing is belangrijk voor ieder kind. Daarom ook is er leerplicht, zijn alle kinderen van hun 5e tot hun 18e verjaardag verplicht om naar school te gaan. Kinderen hebben recht op onderwijs, een kans om hun persoonlijkheid zo goed mogelijk te ontwikkelen op basis van een brede vorming.

Tekst: Richelle de Deugd Beeld: iStockphoto

Naar school!

Maar wat nou als een kind keer op keer thuis komt zonder ook maar iets nieuws te hebben geleerd? Laten we het eens hebben over Liesje. Liesje kan bijna niet wachten tot ze 4 jaar is, want dan mag ze naar de 'echte' school. Mamma en pappa hebben haar verteld dat zij dat vast en zeker heel erg leuk gaat vinden. Dat ze daar allemaal nieuwe dingen gaat leren. Liesje weet dat haar nichtjes al langer op school zitten en die lezen haar weleens voor, dat hebben ze op school geleerd. Liesje weet zeker dat ook zij snel zal kunnen lezen en oja... ook snel zal kunnen rekenen natuurlijk. Liesje verheugt zich enorm op school.

Als Liesje jarig is en 4 wordt, dan is het eindelijk zover

Haar mooiste cadeau is dat ze naar school mag. Aan de hand van mamma en pappa loopt ze de klas binnen. De juf komt naar hen toe en Liesje vindt haar gelijk lief, want deze juf gaat haar alles leren.

Als alle pappa's en mamma's weg zijn, gaan de juf en alle kinderen in een grote kring zitten. Eerst worden namen opgenoemd. Vervolgens wijst de juf een kleur aan en vraagt welke kleur dit is. Liesje steekt gelijk haar vinger op, het is een makkelijke vraag, de kleur is geel en oja, ze kan er ook gelijk bij vertellen dat geel en blauw samen groen wordt. Wanneer Liesje om zich heen kijkt, dan ziet ze dat maar weinig kinderen hun vinger opsteken. Maar dat geeft niet, ze krijgt de beurt en vertelt alles wat ze weet. De kinderen vinden het helemaal niet interessant, maar de juf vindt het wel knap van haar.

Na de kring gaat iedereen een tekening maken. De kinderen moeten een mens tekenen. Liesje begint enthousiast. Ze tekent een mens en dat mens heeft natuurlijk ook een gezicht, met ogen en een neus en een mond en oren en natuurlijk wimpers en wenkbrauwen. Aan alle details wordt gedacht. Liesje is heel trots op haar mens. Dan kijkt ze om zich heen en ziet dat de andere kinderen heel anders tekenen. En al die andere tekeningen lijken best veel op elkaar. Misschien heeft ze de opdracht verkeerd begrepen, heeft ze iets fout gedaan. Onzeker loopt ze naar de juf. De juf zegt

dat het mooi is, maar Liesje voelt tegelijkertijd dat de juf het een beetje vreemd vindt. Liesje schrikt daarvan. Vindt de juf haar nu al niet meer lief?

Gelukkig is het alweer tijd voor iets anders. Maar eigenlijk gaat het bij alles op deze eerste schooldag op dezelfde manier: Liesje voelt steeds dat zij het anders doet dan de rest en dat de juf dat een beetje vreemd vindt. En ook al zijn de kinderen hier groter dan op de peuterspeelzaal, ze spelen nog steeds raar met elkaar. Liesje snapt er niets van. Wanneer gaan ze nou leren lezen?

Als mamma Liesje weer komt ophalen ziet mamma een treurig meisje. Liesje zegt dat ze nooit meer naar die school wil: de school is stom, want ze heeft helemaal niets geleerd en de kinderen zijn stom en de juf vraagt allemaal heel makkelijke dingen.

Liesje is op dag één al gedesillusioneerd

De juf wil al snel een gesprek met de ouders van Liesje. Het blijkt dat de juf gelijk al had gezien dat Liesje anders is, anders dan de rest. Waarschijnlijk slimmer is en meer uitdaging nodig heeft. De ouders bevestigen dit en vertellen ook hoe Liesje school beleeft. De juf heeft daarna veel met Liesje gepraat, heeft haar de kans gegeven regelmatig te vertellen wat ze weet. Heeft haar ook uitgelegd dat je in de kleuterklas nog niet leert lezen en rekenen met z'n allen, maar dat Liesje er wel moeilijkere spelletjes mag spelen. En ook werden veel opdrachten aangepast; moest de rest van de klas een mooie

tuin tekenen, dan wilde de juf van Liesje een tuin zien zoals een vogel die ziet als hij er overheen vliegt bijvoorbeeld.

Gelukkig voor Liesje bleken er nog een paar kinderen in deze klas te zitten die ook wat extra slim waren. Zo was ze daarin niet alleen.

Inmiddels zit Liesje in groep 5 en gaat het heel goed met haar. Ze heeft zichzelf leren lezen in de kleutergroepen. De cijfers kende ze ook al heel snel. De school gaf haar de ruimte zich te ontwikkelen. Deed dat waarvoor de leerplicht in het leven is geroepen.

Het is goed gekomen met Liesje

Dankzij de oplettende juf, die ervoor open stond om Liesje uit te dagen en haar best deed om Liesje te begrijpen en vooral om Liesje het gevoel te geven dat ze er mocht zijn zoals ze was. Liesje heeft na die valse start een nieuwe

start mogen maken, een start die wel goed was.

En die goede start is enorm belangrijk voor hoogbegaafde kinderen. Wanneer Liesje niet de erkenning zou hebben gekregen die ze nodig had, dan zou haar schoolcarrière heel anders zijn verlopen.

En nou juist dát maakt waarom alle leerkrachten (en de scholen) zouden moeten weten wat het belang is van een goed hoogbegaafdenbeleid. Een beleid dat maakt dat leerkrachten openstaan voor deze kinderen, en zich voor ze willen inzetten. En weten hoe dat moet! Want ook deze kinderen hebben het recht op goed, passend onderwijs.

Gelukkig zijn er steeds meer scholen die hiervoor openstaan. En al gaat het allemaal niet zo snel als wij willen, ik merk wel – als opgeleid en praktiserend hb-begeleider – dat de bereidwilligheid er is. Er is vaak geen sprake van onwil, maar van onvermogen. De school gaf Liesje de ruimte zich te ontwikkelen. ■

Richelle de Deugd is leerkracht en heeft een bureau voor advies, begeleiding en coaching op het gebied van (hoog)begaafdheid, www.hobega.nl

Hoera, het is lente! De natuur wordt wakker na een grauwe winter, de zon gaat weer schijnen en overal ontspruit nieuw leven. Alles nodigt uit om naar buiten te gaan. Tijd dus, om te gaan tuinieren. Eén van de methoden om daarbij te gebruiken, is permacultuur. Permacultuur is steeds meer in opkomst de laatste jaren, maar wat is het nu precies? Tekst: Michan Biesbroek Beeld: Suzanne Luppens

De natuur als perfect systeem

Permacultuur is een samengesteld begrip van de Latijnse woorden *permanens* (volhardend) en *agriculture* (huishouden). Een duurzaam ecosysteem eigenlijk. De term permacultuur is gemunt door twee onderzoekers uit Australië; Bill Mollison en David Holmgren. Zij keken naar de natuur en vroegen zich af hoe het allemaal maar vanzelf kon gaan. 'Al die verscheidenheid, met alles dat door elkaar groeit en toch robuust blijft. Hoe kan dat?'. Ze ontwikkelden een methodologie waaruit tien ontwerpprincipes (zie kader) tevoorschijn kwamen die toepasbaar zijn op elk veerkrachtig systeem. Daarbij voegden ze drie ethische principes; zorg voor de aarde, zorg voor elkaar en eerlijk delen.

Een nieuw begin

Maar het idee van permacultuur is misschien al veel ouder. Bij nederzettingen in Zuid-Amerika van duizend jaar terug zijn sporen gevonden van door inheemse bewoners gecreëerde mini-ecosystemen, vertelt Suzanne Luppens. Zij is specialist in het aanleggen van natuurlijke, eetbare tuinen. Voor Suzanne goldt het ontdekken van permacultuur als een nieuw begin. Na haar studie microbiologie ging ze aan de slag als wetenschapper. Werkend bij het Academisch Centrum Tandheelkunde Amsterdam realiseerde ze zich dat ze zich niet op haar plek voelde. Per toeval kwam ze in aanraking met het haagse informatie- en educatiecentrum op het gebied van permacultuur 'Gezonde

Gronden'. Ze begon te werken als vrijwilliger en ontdekte haar roeping toen ze op een dag werd meegenomen naar een tuin. 'Ik kwam daar en ik zag alleen maar planten die kriskras door elkaar groeiden. Maar toen ik hurkte, bevond ik me ineens tussen alleen maar groen, overal vlogen vlinders en het voelde heel krachtig'. Ze werd zo overweldigd dat ze haar hele leven omgooide. Ze nam les aan de school voor permacultuur van Ishi Crosby en Taco Blom, twee experts op dit gebied en ze is nu specialist in het aanleggen van eetbare tuinen. Soms wordt ze ingehuurd, vaker nog zet ze haar expertise vrijwillig in.

Iedereen is expert in zijn eigen tuin

Ze heeft meegewerkt aan allerlei grote en kleine projecten binnen Den Haag zoals het Eetbaar Park en de permacultuur moestuin in Madestein, maar ook het tuinje vande biologische kapper of een tuin voor een particulier. Het bevordert de sociale cohesie binnen een wijk, zegt ze. Iedereen die meehelpt en ook van het resultaat kan profiteren, dat maakt het heel

Ovenschotel van brandnetel of zevenblad

Voor 4 personen. 350 gram jonge brandnetel of zevenbladtoppen (gewassen en kleingesneden), 2 eetlepels olie, 2 teentjes knoflook, 1 grote ui (in blokjes), 150 gram kaas (geraspt), 4 eieren, 4 eetlepels creme fraiche, scheutje melk, 125 gram gekookte (zilervlies)rijst.

Bereiding

Roer de uitjes en de knoflook met wat olie in de pan en voeg de brandnetels of het zevenblad toe. Laat alles even sudderen tot de brandnetels of het zevenblad gaar zijn. Maak op smaak met wat bouil-

lonpoeder of peper en zout. Roer de eieren en de creme fraiche door elkaar en voeg wat zout toe. Voeg eventueel wat melk toe. Verwarm de oven voor op 200-220 C. Roer de rijst, het eier/room-mengsel, brandnetels/zevenblad en de helft van de geraspte kaas door elkaar, en schep het in een ingevette ovenschaal. Strooi de rest van de kaas eroverheen en zet de schaal in de oven. Laat de schaal ongeveer 20 minuten in de oven staan totdat de kaas mooi gesmolten is.

leuk om te doen. En daarbij geeft ze ook les of advies. Het werkt namelijk vaak toch niet volgens het boekje, trek die basiskennis in twijfel. Het is geen ideologie, in tegenstelling tot wat sommige mensen denken. Iedereen maakt zijn eigen permacultuur.

Onkruid is een plant waarvan je de functie voor je tuin nog niet herkend hebt

Het begint bij de grond

Wat voor grond heb je en wat voor grond wil je? Als je arme grond hebt, zet je er bijvoorbeeld planten neer die de grond voeden. Je hebt planten die houden van droge grond, arme grond, rijke grond, en ga zo maar door. Nu kan je niet op elke grond alles laten groeien wat je wilt, komen op zandgrond is bijvoorbeeld geen goed idee of lavendel op kleigrond.

Lees verder op pagina 23

De tien principes van permacultuur

1. De juiste plaatsing (van elementen);
2. Elk element vervult vele functies;
3. Elke functie wordt gedragen door vele elementen;
4. Efficiënte energie planning (zone+sector);
5. De nadruk op biologische/duurzame bronnen;
6. Energie recycling (op de plek zelf);
7. Intensief systeem;
8. Het versnellen van opvolging en evolutie;
9. Diversiteit;
10. Het effect van randen/en overgangen.

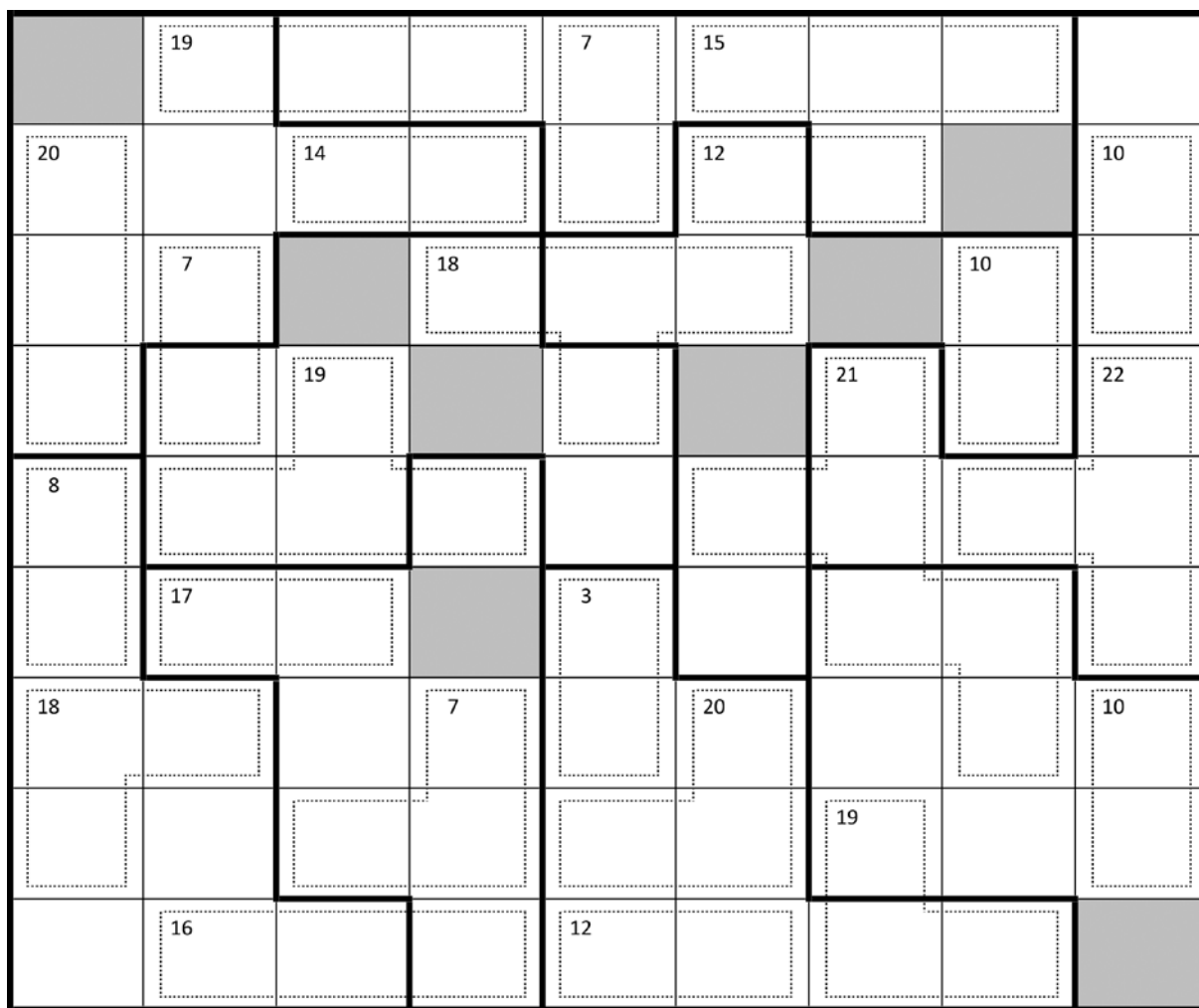
Serveren met een **salade van klaverblaadjes** (150 gr klaverblaadjes, met 4 tl munt , 1 el olie en 2 el sinaasappelsap).

Bloemenlimonade

1 liter appelsap, 2 citroenen , 1/2 fles mineraalwater; 1 eiwit, poedersuiker; 2 handen geurende of aromatische wilde bloemen (paardenbloemen, madeliefjes, driekleurige viooltjes, rode klaverbloemen, lavendel)

Bereiding

Smeer twee uur van te voren een paar viooltjes in met een kwastje met eiwit en doop ze daarna in de poedersuiker. Laat ze drogen en hard worden. De overige bloemen kapot knippen (bij de paardenbloem alleen de bloem gebruiken) en in de appelsap doen. Koel wegzetten en na minimaal drie uur uitgeven. Voeg er de uitgeperste citroenen aan toe en het mineraalwater. Doe de limonade in een kan en laat de gesuikerde viooltjes erop drijven.

Meer sudoku's zijn op te vragen bij Joop Poels, joop.poels@mensa.nl

Colofon

HiQuarterly is een uitgave van Mensa Nederland. De redactie bestaat uit leden van Mensa en werkt op basis van een redactiestatuut.

Redactie

Priscilla Keeman
Ingrid Touwslager
Eric Haas
Johan van Hagen
Michan Biesbroek

Vormgeving

Maureen de Jong

Contact adres

redactie-magazine@mensa.nl

Aan dit nummer werkten mee

Laurence Steenberg, Suzanne Luppens, Richelle de Deugd, Jan te Nijenhuis, Joe Fagan, Jeroen Komen, Inge Mewe, Aimée Uwland.

Druk

Sugroep Bv.

Vervolg van De natuur als perfect systeem

Maar er is wel veel meer mogelijk dan doorgaans gedacht wordt. Als je ervaren bent, kan je zo de grond lezen en besluiten wat nodig is zodat de grond uiteindelijk opbrengt wat jij wil. Het gaat allemaal om successie. Eerst heb je de kale grond, dan krijg je de pioniers, het 'onkruid'. Die haal je weg en vervang je met een bladerdek om de pioniers te beletten te groeien, of planten die de bodem voeden. Vervolgens voedt de grond de planten, en de planten voeden de mens.

Ananasig

Binnen Mensa is er nog niet veel bekend over permacultuur. Wel is er een nieuwe SIG gelanceerd door Aimée Umland. Ze zag ergens 'dat je het groen van een ananas kan afsnijden, in water zetten tot het wortels krijgt, en dan planten. En een flinke tijd later groeit er dan een nieuwe ananas uit'. Nooit meer een nieuwe ananas kopen dus. Aangezien ze erachter kwam dat er nog geen sig was waarbij ze zich kon aansluiten voor kennis op dit gebied, besloot ze de ananasig op te richten. Maar niet alleen voor anaskwekers dus. Iedereen met vragen of kennis op het gebied van tuinieren kan er terecht. Op termijn ziet ze de sig groeien naar een plek waar kennisopbouw plaats vindt en die vooral zichzelf in stand houdt. En het gaat goed. Binnen een week zijn er al zeventwintig leden aangemeld. Er wordt druk heen en weer gemaild, er zitten mensen met veel kennis tussen (zoals een tuinbouwer) en mensen zoals zij, die net begonnen zijn.

Ook ik heb van het weekend allerlei zaden en stekjes gekocht voor een leuke eetbare balkontuin. En ik ga me aanmelden voor de ananasig. Nu maar hopen dat het een goede zomer wordt. ■

Michan Biesbroek

Geef ons je mening en maak kans op een boekenbon van 25 euro!

Beste lezer,

Dit is het nulnummer van het nieuwe magazine van Vereniging Mensa Nederland. Wij hebben hiermee in zeer korte tijd een poging gedaan een beeld te geven van wat ons in de toekomst voor ogen staat met het blad. Onze missie is een blad te maken dat intelligente mensen aanspreekt. Een blad dat inspireert, uitdaagt, nieuwsgierig maakt. Het is de bedoeling om dit blad op termijn voor een groter publiek dan alleen de mensa-leden beschikbaar te maken.

We hebben gekozen voor een kwartaalblad. Ieder nummer zal een eigen thema krijgen. Deze thema's zullen worden uitgewerkt in vier vaste rubrieken: werk, onderwijs, wetenschap en persoonlijke ontwikkeling. Het nulnummer bestaat uit 24 pagina's. In de toekomst zullen dat er meer zijn.

We zijn er zelf enthousiast over, maar willen ook heel graag jouw mening weten. Laat ons weten hoe je dit nulnummer hebt beleefd, en maak kans op een boekenbon van 25 euro!

Je ontvangt de enquête binnenkort per e-mail.

Redactie HiQuarterly

